

Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (десети състав)

21 септември 2016 година *

„Железопътен транспорт — Регламент (ЕО) № 1371/2007 — Права и задължения на пътниците — Липса на документ за превоз — Неотстраняване на нередовностите в срок — Престъпление“

По дело C-261/15

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от *vrederegrecht te Ieper* (мирови съдия, Ипър, Белгия) с акт от 21 май 2015 г., постъпил в Съда на 1 юни 2015 г., в рамките на производство по дело

Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen NV

срещу

Gregory Demey,

СЪДЪТ (десети състав),

състоящ се от: F. Biltgen, председател на състава, A. Borg Barthet (докладчик) и E. Levits, съдии,

генерален адвокат: N. Wahl,

секретар: A. Calot Escobar,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

като има предвид становищата, представени:

- за Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen NV, от J.-P. Kesteloot, advocaat,
- за г-н Demey, от K. Bentein, advocaat,
- за френското правителство, от D. Colas, F.-X. Bréchet и M.-L. Kitamura, в качеството на представители,
- за Европейската комисия, от F. Wilman, J. Hottiaux и N. Yerrell, в качеството на представители,

предвид решението, взето след изслушване на генералния адвокат, делото да бъде разгледано без представяне на заключение,

* Език на производството: нидерландски.

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 6, параграф 2, последно изречение от допълнение А към Конвенцията за международни железопътни превози (COTIF) от 9 май 1980 г., изменена с Протокола за изменение на Конвенцията за международни железопътни превози от 3 юни 1999 г. (наричано по-нататък „допълнение А“) от приложение I към Регламент (ЕО) № 1371/2007 на Европейския парламент и на Съвета от 23 октомври 2007 година относно правата и задълженията на пътниците, използващи железопътен транспорт (ОВ L 315, 2007 г., стр. 14).
- 2 Запитването е отправено в рамките на спор между Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen NV (Белгийска национална железопътна компания, SNCB) и г-н Grégory Demeу относно плащането на обезщетение във фиксиран размер, поискано във връзка с престъпления, които г-н Demeу е извършил при пътуването си във влак без документ за превоз и без да е отстранил нередовностите на положението си в предвидените от закона срокове.

Правна уредба

Правото на Съюза

- 3 Член 4 от Регламент № 1371/2007, озаглавен „Договор за превоз“, гласи:
„При спазване на разпоредбите на настоящата глава, сключването и изпълнението на договор за превоз и предоставянето на информация и билети се урежда от разпоредбите на дял II и дял III от приложение I“.
- 4 В приложение I към този регламент, озаглавен „Извлечение от Единните правила относно Договора за международен железопътен превоз на пътници и багаж (CIV)“, се съдържа допълнение А. Дял II от това допълнение от приложение I, озаглавен „Сключване и изпълнение на договори за превоз“, включва членове 6—11 от посоченото допълнение.
- 5 Съгласно член 6 от допълнение А, озаглавен „Договори за превоз“:
„1. С договора за превоз превозвачът се задължава да превози пътника, както и при нужда — багаж и транспортни средства, до местоназначението и да достави багажа и транспортните средства на местоназначението.
2. Договорът за превоз трябва да бъде установен с един или повече документи за превоз, връчени на пътника. Въпреки това, без да се нарушават разпоредбите на член 9, липсата, нередовността или изгубването на документа за превоз не засяга нито съществуването, нито валидността на договора, който остава подчинен на настоящите единни правила.
3. Документът за превоз удостоверява до доказване на противното сключването и съдържанието на договора за превоз“.
- 6 Член 7 от допълнение А се отнася до документа за превоз.
- 7 В параграф 1 от член 8 от посоченото допълнение А, озаглавен „Плащане и възстановяване на превозната цена“, се предвижда, че освен при противоположно споразумение между пътника и превозвача превозната цена се заплаща предварително.

- 8 Член 9 от същото допълнение А, озаглавен „Право на превоз. Отстраняване от превоз“, гласи:
- „1. От началото на пътуването пътникът трябва да бъде снабден с валиден документ за превоз, който да представи при проверка на документите за превоз. Общите условия на превоз могат да предвиждат:
- а) че пътник, който не представи валиден документ за превоз, освен превозната цена трябва да заплати допълнителна такса;
 - б) че пътник, който откаже да заплати незабавно превозната цена или допълнителната такса, може да бъде изключен от превоза;
 - в) дали и при какви условия се прилага възстановяване на допълнителната такса.
2. Общите условия на превоз могат да предвиждат, че от превоза се изключват или от превоза могат да бъдат изключени по време на пътуването пътниците, които:
- а) представляват опасност за сигурността и доброто функциониране на железницата или за сигурността на другите пътници,
 - б) смущават по недопустим начин другите пътници,
- и че тези лица нямат право на възстановяване нито на превозната цена, нито на цената, която са заплатили за превоза на багажите си“.
- 9 Членове 10 и 11 от допълнение А съответно се отнасят до изпълняване на административните формалности, както и до отмяна и закъснение на влак. В дял III от допълнение А от приложение I към Регламент № 1371 се урежда превозът на ръчен багаж, животни, багаж и транспортни средства.

Белгийското право

- 10 Член 15, параграф 1, първа алинея от Koninklijk besluit van 20 december 2007 houdende reglement van de politie op de spoorwegen (Кралски указ от 20 декември 2007 г. относно правилника на полицията за железниците, Belgisch Staatsblad, 15 юли 2008 г., стр. 36973), предвижда:
- „Железопътните вагони и пероните са достъпни само за пътници, които съгласно общите условия за превоз на съответното железопътно предприятие притежават валиден документ за превоз или които отговарят на общите условия за превоз чрез придобиването на такъв документ“.
- 11 Съгласно член 18, параграф 1 от този кралски указ:
- „Нарушенията на разпоредбите от настоящия указ се наказват, като се прилага член 3 от Закона от 12 април 1835 г. относно подлежащите на събиране такси и относно правилниците на полицията за железниците, дори ако са извършени по непредпазливост“.
- 12 Съгласно член 3 от Wet van 12 april 1835 betreffende het tolgeld en de reglementen van de spoorwegpolitie (Закона от 12 април 1835 г. относно подлежащите на събиране такси и относно правилниците на полицията за железниците, публикуван на 17 април 1835 г.) правителството може да определи конкретни наказания в съответствие с Wet van 6 maart 1818 betreffende de straffen uit te spreken tegen de overtreders van algemene verordeningen of te stellen bij provinciale of plaatselijke reglementen (Закона от 6 март 1818 г. относно наказанията, налагани за нарушения на

общите мерки за вътрешно управление, и за наказанията, които ще могат да бъдат налагани съгласно правилниците на властите на провинциите или на общините, публикуван на 6 март 1818 г.).

13 Съгласно член 1, параграф 1 от Закона от 6 март 1818 г. „нарушенията на кралските декрети, за които със закон не са предвидени или въз основата на закон не могат да бъдат определени специални наказания [...], се наказват с лишаване от свобода от 8 до 14 дни и с парична глоба в размер от 26 до 200 франка или само с едното от тези две наказания“.

14 Член 74 от Wet van 6 april 2010 betreffende marktpraktijken en consumentenbescherming (Закона от 6 април 2010 г. относно пазарните практики и защитата на потребителите, Belgisch Staatsblad от 12 април 2010 г., стр. 20803, наричан по-нататък „Законът относно пазарните практики“) гласи:

„В договорите, сключвани между предприятие и потребител, във всички случаи са неравноправни клаузите и условията или комбинациите от клаузи и условия, които имат за цел да:

[...]

17° се фиксира размерът на обезщетението, дължимо от потребител, който не е изпълнил своите задължения, без да предвижда равностойно обезщетение, което следва да заплати предприятието при неизпълнение;

[...]

24° се определи размерът на претендираните вреди при неизпълнение или при забавено изпълнение на задълженията на потребителя, които са явно непропорционални спрямо размера на вредите, които могат да бъдат понесени от предприятието;

[...]“.

15 Член 75, параграф 1 от Закона относно пазарните практики гласи:

„Неравноправните клаузи са нищожни.

Договорът продължава да има обвързващо действие за страните, когато може да продължи да съществува и без неравноправните клаузи.

Потребителят не може да се откаже от правата, които са му предоставени в настоящия раздел“.

Спорът в главното производство и преюдициалният въпрос

16 При проверки, извършени през месеците септември и октомври 2013 г., на четири пъти е установено, че г-н Demeу пътува с влак в Белгия без документ за превоз. Кондукторът на влака е изискал от г-н Demeу да отстрани нередовностите на положението си, като заплати в 14-дневен срок цената на пътуването — 11,20 EUR, увеличена с 8 EUR или общо сумата от 19,20 EUR за всяко пътуване. Г-н Demeу нито е отстранил нередовностите на положението си в определените му срокове, нито е отговорил на изпратените от SNCB официални уведомителни писма.

- 17 Поради това SNCB е започнала производство срещу г-н Demeу пред *vredegerecht te Ieper* (мирови съдия, Ипър, Белгия) и е поискала плащането на допълнително обезщетение във фиксиран размер от 800 EUR, т.е. по 200 EUR за всяко извършено без документ за превоз пътуване, вместо първоначално предвиденото по административен ред увеличение от 8 EUR за всяко пътуване.
- 18 SNCB твърди, че обезщетението във фиксиран размер от 200 EUR за всяко пътуване е обосновано от извършените от г-н Demeу престъпления. Според SNCB в разглеждания случай липсва необходимият консенсусен характер, за да е налице договор за превоз, тъй като г-н Demeу е действал неправомерно, като умишлено е пътувал във влака без документ за превоз. Следователно тя счита, че той не би могъл да се ползва от правната защита в качеството на потребител, предоставена му по-специално с членове 74 и 75 от Закона относно пазарните практики.
- 19 Г-н Demeу твърди, че има право да се ползва от предоставената с членове 74, 17° и 24° от същия закон правна защита, тъй като по силата на член 6, параграф 2, последно изречение от допълнение А от приложение I към Регламент № 1371/2007 липсата на документ за превоз не засяга нито съществуването, нито валидността на договора.
- 20 Запитващата юрисдикция установява, че изтъкнатият от г-н Demeу довод се основава на съществуването на договорно правоотношение между него и SNCB. Според нея обаче изложената от SNCB теза предполага, че г-н Demeу е извършил престъпление. Следователно запитващата юрисдикция иска да установи дали в разглеждания случай съществува договор за превоз между г-н Demeу и посоченото транспортно дружество на основание член 6, параграф 2, последно изречение и дали от това следва, че може да се приложат разпоредбите на Закона относно пазарните практики, които се основават на съществуването на такъв договор.
- 21 При тези условия *vredegerecht te Ieper* (мирови съдия, Ипър) решава да спре производството и да постави на Съда следния преюдициален въпрос:

„Допуска ли член 6, параграф 2 [последно изречение] от [допълнение А от] приложение I към [Регламент № 1371/2007] белгийски наказателноправни разпоредби като [посочените в точки 10—13 от настоящото решение], съгласно които пътник, използващ без документ за превоз железопътен транспорт — при положение че този пътник не е отстранил нередовностите на положение си в предвидените в закона срокове — извършва престъпление, което изключва всяко договорно правоотношение, съществуващо между превозното дружество и пътувалия с железопътния транспорт, поради което на този пътник е отказана [възможността] да се позовава на защитните разпоредби от правото на Европейския съюз и от националното законодателство на Белгия, за чието прилагане е необходимо да е налице (изключително) договорно правоотношение с този потребител [...]?“.

По преюдициалния въпрос

- 22 С въпроса си запитващата юрисдикция по същество иска да установи дали член 6, параграф 2, последно изречение от допълнение А от приложение I към Регламент № 1371/2007 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национални разпоредби, които предвиждат, че лице, което извършва пътуване с влак, без да притежава документ за превоз за тази цел, и което не е отстранило нередовностите на положението си в предвидените от тези разпоредби срокове, няма договорно правоотношение с железопътното предприятие.

- 23 В рамките на спора по главното производство страните са на различно мнение относно това дали съгласно посочената разпоредба договорът за превоз се счита за сключен от момента, в който дадено лице пътува във влак, независимо дали то притежава за тази цел документ за превоз. Ето защо трябва да се установи дали член 6, параграф 2 от допълнение А от приложение I към Регламент № 1371/2007 урежда условията за сключване на договор за превоз.
- 24 Следва да се отбележи, че в член 4 от Регламент № 1371/2007, озаглавен „Договор за превоз“, се предвижда, че сключването на договор за превоз се урежда от разпоредбите на дял II и дял III от допълнение А от приложение I от същия регламент. Тези разпоредби обаче не уреждат подробно условията за сключването на такъв договор.
- 25 Всъщност съгласно член 6, параграф 2 от допълнение А от приложение I към Регламент № 1371/2007 „[Д]оговорът за превоз трябва да бъде установен с един или повече документи за превоз, връчени на пътника. Въпреки това, без да се нарушават разпоредбите на член 9, липсата, нередовността или изгубването на документа за превоз не засяга нито съществуването, нито валидността на договора, който остава подчинен на настоящите единни правила“.
- 26 От текста на тази разпоредба следва, че с нея се предполага съществуването на предварително сключен договор за превоз и че тя се отнася само до доказателството за съществуването на такъв договор, което трябва да бъде установено с един или повече документи за превоз. Второто изречение от същата разпоредба е свързано с хипотезите, при които използващият железопътен транспорт пътник не може да представи документ за превоз или при които документът е нередовен, като в тези случаи се предвижда, че не се засягат съществуването и валидността на договора за превоз, без да се уточняват правилата, въз основа на които последният трябва да бъде сключен.
- 27 По-конкретно липсата на документ за превоз, посочен във второто изречение, не може да се тълкува в смисъл, че предварително е бил сключен договор за превоз и че пътникът не може да представи доказателство, от което да се установи, че притежава документ за превоз, без така първото изречение на посочената разпоредба да бъде лишено от полезно действие.
- 28 Съгласно член 6, параграф 1 от допълнение А от приложение I към Регламент № 1371/2007 с договора за превоз превозвачът се задължава да превози пътника, както и при нужда — багаж и транспортни средства, до местоназначението. Тази разпоредба се основава също на предпоставката, че преди това е бил сключен договор за превоз, без обаче да уточнява по какъв начин е направено това.
- 29 Също така в член 6, параграф 3 от посоченото допълнение А само се уточнява, че документът за превоз удостоверява до доказване на противното сключването и съдържанието на договора за превоз.
- 30 Следователно член 6, параграф 2 от посоченото допълнение не може да се тълкува като уреждащ условията за сключване на договор за превоз.
- 31 Тази извод се потвърждава от анализа на контекста, в който се вписва посочената разпоредба.
- 32 Всъщност съгласно член 9 от допълнение А от приложение I към Регламент № 1371/2007, към който препраща член 6, параграф 2 от горепосоченото допълнение, пътникът трябва да бъде снабден с валиден документ за превоз, който да представи при проверка на документите за превоз. Също така съгласно член 9 общите условия на превоз могат да предвиждат, че пътник, който не представи валиден документ за превоз, освен превозната цена трябва да заплати допълнителна такса или пък че пътник, който откаже да заплати незабавно превозната цена или допълнителната такса, може да бъде изключен от превоза. Следователно в тази разпоредба

са предвидени само санкциите, които могат да бъдат наложени на пътник, който не разполага с документ за превоз и впоследствие не е отстранил нередовностите на положението си, и в нея не се съдържат никакви указания относно условията за сключване на договора за превоз.

- 33 Същото важи и за другите разпоредби, посочени в дял II от допълнение А от приложение I към Регламент № 1371/2007. Всъщност в параграф 1 от член 8 от допълнение А се предвижда, че освен при противоположно споразумение между пътника и превозача превозната цена се заплаща предварително. Член 7 от същото допълнение се отнася до документа за превоз, а членове 10 и 11 от посоченото допълнение А съответно се отнасят до изпълняването на административните формалности, както и до отмяна и закъснение на влак.
- 34 При тези обстоятелства следва да се приеме, че член 6, параграф 2 от допълнение А от приложение I към Регламент № 1371/2007 не би могъл да се тълкува като уреждащ условията за сключване на договор за превоз, тъй като последните се уреждат от съответните национални разпоредби.
- 35 С оглед на гореизложените съображения на поставения от запитващата юрисдикция въпрос следва да се отговори, че член 6, параграф 2, последно изречение от допълнение А от приложение I към Регламент № 1371/2007 трябва да се тълкува в смисъл, че допуска национални разпоредби, които предвиждат, че лице, което извършва пътуване с влак, без да притежава документ за превоз за тази цел, и което не е отстранило нередовностите на положението си в предвидените от тези разпоредби срокове, няма договорно правоотношение с железопътното предприятие.

По съдебните разноски

- 36 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (десети състав) реши:

Член 6, параграф 2, последно изречение от допълнение А към Конвенцията за международни железопътни превози (COTIF) от 9 май 1980 г., изменена с Протокола за изменение на Конвенцията за международни железопътни превози от 3 юни 1999 г., от приложение I към Регламент (ЕО) № 1371/2007 на Европейския парламент и на Съвета от 23 октомври 2007 година относно правата и задълженията на пътниците, използващи железопътен транспорт, трябва да се тълкува в смисъл, че допуска национални разпоредби, които предвиждат, че лице, което извършва пътуване с влак, без да притежава документ за превоз за тази цел, и което не е отстранило нередовностите на положението си в предвидените от тези разпоредби срокове, няма договорно правоотношение с железопътното предприятие.

Подписи